Пролетаред һәшу мәлата, әәкөҺ!

РӀЙА ТӀӘЗӘ

ОРГАНА КМ ПК ӘРМӘНИСТАНЕ
„ՌՅԻ ԹԱԶԱ" ՕՐԳԱՆ ԿԿ ՀԿՄ ԿԵՆՏՈՒՄ
„РӀЙА ТАЗА" ОРГАН ЦККП АРМЕНИИ

№ 21 (1457) | Пенщәм, 14-е марте сала 1963 | Қимат 2 капей

Тә соз дайә—бьчәдинә!

Хабатванец Т'фаца Советие бь фаред қөр'ат'а ПКТ'С 22—а т'әриҷина р'өй'ағроуйи Һ'әму мацала дьдьно хабате бонә бь сарфийәни т'ағәмаҷинә программа программа партиеейо т'ағә—программа чекрьна комунизме мәлате мада.

Дь шөхөле дәна пещдабьрьна маліһбуна цмаз'тиедә, бонә сазкьрьна база комунизмемейә материалие—техиҷие, к'әмала пленумед Коммәрк'әзийа ПКТ'С Мартте у Нойабре гәлак бу, к'ижана хабатчиед маліһбуйанд гөндитие р'акьрьнә шәр'ванне бонә мәлетда сазкьрьна бьләр'тбуна һасьләта маліһбуйа гөндитие.

Дь ве шәр'ванийа Һ'әмцмәз'тиедә өмәке хабатчиед маліһбуйа Әрмәнистанейо гөндитие жи кен нинә. Сала пар бь сайи хабата хабатчиед маліһбуйа р'еспубликаейа гөндитиейә о'фат дәранинә һасьләта маліһбуйа гөндитие у чапа ве һасьләте, өй дьфроушә дәмләте, зи'ешайи зедә бу. Р'еспублика бса жи дь дәраща фрөкьрьна мәзила чандьнед куутуред маліһбуйа гөндитиедә ґөнштә өчьхиед бөрьн'ә'ә. Пар мәзила чандьнийа куутуред маліһбуйа гөндитие, һьмбари сала 1961—е, бь 21,5 һ'әзар һектарава зедә бу. Әк'идайина һәр һектарәкө куутуред һ'өбе нан бь 4,2 сентнера, әз тритйа — бь 19,5, әз сьҷе шөкьр — бь 65, әз т'туне — бь 4,6, әз п'ьшшар'е — бь 18 сентнера зедә бу. Бь сайа бльидькьрьна әк'идайине дәранина нан бь 94,1 салафа, әз тритйа — бь 32,5, әз сьҷе шөкьр — бь 20,5, әз п'ьшшар'е — бь 25,9, әз т'туне — бь 44 салафа зелә бу. Сала дөрдазбөйи трибешөкьр, т'туне бешөкьр у сьлөбешөкьрьнед р'еспубликае ґөштьнә өчьхиед дәна мәзьн, ед өй планед дәранинә у фротана тритйа, т'туне у сьҷе шөкьр зи'ешайи зедә өдандьн.

Шөкөрдийа пешванед маліһбуйа гөндитиейә р'еспубликие, өй ван р'ожа Ереванедә бу, да к'ьшие, өөки дөстанинар'а т'әвайи дь дәраща дәранина маліһбуйа гөндитиедә һала зи'ешә кемаси жи һонә, өөки темпед дәранина һасьләта маліһбуйа гөндитиейә иһа һала р'әөашед биалийа бь т'әмами надьнә р'азөкьрьне, өөки һала колхоз у совхоз бь т'әмами р'езерв у мәшалед хөө надьнә хабате, сала пар плана фротана пөмбб. шир, һрие у һека пәһатә өдандьне.

Хабатчиед маліһбуйа гөндитие р'ьнд зәньн, өөки бона ньланина өөн кемасийа, бона бьләр'тбуна һасьләта маліһбуйа гөндитие гөти һәр колхозәөнө, һәр п'ланки совхоза, һәр п'ешкәзәнө дь дәраща хөөда дйа р'ьнд бьхабьте, нава ґөштә һ'әмцмәз'тиедә ҷие хөө бьбинә у борщдарийед хөөйә сосиалистие бь р'успити бьдәдинә, гөти дйа бь әөьл у бь малхөөти сәрөкөөне ль һәр маліһбуйанә бькьи.

Шөкөрдарие борщдарийед хабатчиед Р'СС Әрмәнистанейо маліһбуйа гөндитиейә сала 1963—әйо сосиалистие өдьбулкьр. ед кө өөи пресса мада һатнә ґөштьнә. Һатә өрөкьрьне диса бәйраөа ґөштә сосиалистиейә традисион орт'а хабатчиед маліһбуйа Әрмәнистане, Гөрөштане у Адрбешанейо гөндитиеда бльидькьи, к'ижан на кө т'әне алы дйа пещдабьрьна маліһбуйа гөндитие дькө, ле бса өй мацалөө башә бона дйа мән'өөмкьрьна доети у братийа өөмаз'тайа лениние.

Хабатчиед маліһбуйа р'еспубликаейо гөндитие борщ ньдәнә сөр хөө, *өөки сала 1963—е 50 һ'әзар тонна нан, 30 һ'әзар тонна пәмбб, 108 һ'әзар тонна сьлөе шөкьр, 13,7 һ'әзар тонна т'туне, 140 һ'әзар тонна три, 30 һ'әзар тонна р'аз, 35,5 һ'әзар тонна гөшт, 150 һ'әзар тонна шир, 4,200 тонна һрие у 54,6 милион к'өб һек бьфроушә дәмләте.*

Әө борщдарийана бь шөркева р'еаньи у з'сайи дьхөрьи бенө өдандьне. Һәр т'өне дьмина, өө хабатчиед маліһбуйа гөндитие шәр'ванийа о'йин т'ошкилкьи бона мацасөркьрьна өөна. Шөбдарийа һәр хабатчики бона шөхөле спартьнә өө гөти бе бльидькьрьне. Гөти дәстанинед бльме маліһбуйа гөндитие у шер'бандьна пеш нава дәраниненда бь фрати р'ькьнкьи, хөөлне бь к'ардари бьдинә хабтандьне, хабата маліһбуйа гөндитиейә өһаре өө'дәда у баш бьдәдиньи.

Т'ө шьк т'өнә, өөки хабатчиед р'еспубликаейо маліһбуйа гөндитие бь сәрөкөөнийа т'әшкилатед партиее ве һ'әму мацала бьдинә хабате бона борщдарийед хөөйә сала 1963—е бь р'успити бьдәдиньи у бь ве бөке өмәке хөөйи лайиҷ бькинә нава шөхөле чекьрьна комунизме мәлате мада.

Хабатчие гөнд! Тә соз дайә—бьдәдина!

ПЛАНА ФРОТАНА ҐӨШТӘ СЕМӘҺИЕ ӘӘДИА

Колхоз у совхозед сәрөөртийа Отеп'анаваненә дәранине бона һ'өрмата бөкартьнед Совета РСС Әрмәнистанейо Т'өөрөбөлну у Совет'ед ци дөҷҷа сосиалистие фрөнрөйө у мәнөөе жь өө'ө зутър, бь 114 салафа плана фротана ґөштө семәһийа ө'өлчьн өөдандьн: дөөса 2.640 сентнера 2.900 сентнер ґөштө баш т'өслими дөмләте кьрьн.

Колхозед Свердлове у Сарчапете нава 2 мәһада борщдарийед фротана ґөштө нинсалийа ө'өлчьн өөдандьн.

(АӀТ')

Сәдртийа Коммәрк'әзийа Партиа Комунистиейә Әрмәнистане у Совета Министред Р'СС Әрмәнистане бона нава Һ'әйөанәтхөөйкьред р'еспубликаеда ґөштә сосиалистие фрөкьн Бәйраөа Коммәрк'әзийа Партиа Комунистиейә Әрмәнистане у Совета Министред Р'СС Әрмәнистанейә сора дөрбазөк к'ьшөкьрьнә саба бьдинә өөн сәрөөртийед дөраниние, ед кө дь дәраща дөраниниә Һасьләта Һ'әйөанәтда у ве Һасьләтедә, кө дьфроушә дөмләте у т'өслими ве дькьи, гөнштьнә дәстанинед бльидьнә.

Бойраөа сора дөрбазөк у 3.000 манат п'әрә ве чөөа п'ешк'еш бьдинә алт'ндера ґөштө — анөөрөн р'өзултатед семөөнийа ө'өлчьн, нинсалийа ө'өлчьн у семөөнийа сала 1963—а сьсйа.

П'ешк'еша п'әрәти бь щөөа 2.000 манати ве бьдинә ве сәрөөртийа дөраниние, йа кө нава ґөштә сосиалистиеда щие зөда ґөртйа.

Анөөрөн р'өзултатед сала 1963—а, Бәйраөа Коммәрк'әзийа Партиа Комунистиейә Әрмәнистане у Совета Министред Р'СС Әрмәнистанейә сорә дөрбазөк у п'ешк'еша п'әрәти бь щөөа 4.000 манати ве бьдинә ве сәрөөртийа дөраниние, йа кө нава ґөштә Һ'әйөанәтхөөйкьред р'еспубликаеда ве бьҺнижө дәстанинед Һәрә бьш. Сәрөөртийа щие дөда бьгрө ве п'ешк'еша п'әрәти бь щөөа 3.000 манати бьстинә.

Коммәрк'әзийа Партиа Комунистиейә Әрмәнистане у Совета Министред Р'СС Әрмәнистане комитеед гөндийә дөраниниейә партиее, сәрөөртиед дөраниние борщдар кьрьи, кө Һәр сәрөөртикеда Бәйраөа сорә дөрбазөк бе к'ьшөкьрьне бона Һәр мән у к'өтасийа сале ве бьдьи ве колхоза пеш, йа кө дь шөхөле пещдабьрьна Һ'әйөанәтхөөйкьрьнедә ґөштийә дәстанинед ґөштә бльидьнә.

Бона р'өзултатед ґөштә Һ'әйөанәтхөөйкьред р'еспубликаейә сосиалистие бьдинә т'өмәөрикьрьне бь сәдртийа к'атьбе Коммәрк'әзийа Партиа Комунистиейә Әрмәнистане, сәдре бйурое Коммәрк'әзийа сәрөөканнькьрьна малһбуйа гөндитие М. С. Мелк'ойөан жйури Һатйа сазкьрьне.

Қәөлед ґөштә Һ'әйөанәтхөөйкьред р'еспубликаейа сосиалистие Һатнә т'әстиҷкьрьне.

Бәйраөа Коммәрк'әзийа Партиа Комунистиейә Әрмәнистане у Совета Министред Р'СС Әрмәнистанейә сорә дөрбазөк ве бьдинә сәрөөртиед дөраниние:

бона ґөштьнә р'әөәмишед өдандьн у зедә өдандьна планед пешлабьрьна Һ'әйөанәтхөөйкьрьнейө лапө бльид у бона Һьмбари сала дөрбазбөйи бехөфкьрьна зедөбуна лапө бльид—дь вә өөн дәраща—

дөраниниә Һасьләта Һ'әйөанәт, фротан у т'өслимкьрьна ве дәмләтедә;

зедөкьрьна р'әөәма сәрө Һ'әйөанәте вьр'ни, кө жь 100 Һ'әйөане мак те стандьне ве хөөйкьрьна өөнда;

гәләки көрткьрьна т'әлөфбун у шөржекьрьна Һ'әму щур'ә Һ'әйөанәт у тәйредайө мәшбурбөйида;

зедөкьрьна ширдайина Һәр ч'елөөкө, Һридайина Һәр пәзөке, Һекдайина Һәр мьришкөкеда;

Һасьләта кондисионда — ґөшт, шир, Һрие, кө т'өслими дәмләте дьки у зедөкьрьна к'аша Һ'әйөане т'өслимкьрида;

өдандьна плана т'өхьмкьрьна ч'елөка у пеәө нәт'өбийәтида;

өдандьна плана чандьнийа кукуруз, сьда, Һ'өблөбийа у куутуред дөбрейө майинда;

өдандьна плана Һәзьрьна силосе, лөдькьрьна ґиһе, өөсөле у ед майинда;

бөр 100 һектар хөөалийа маліһбуйа гөндитиева зедөкьрьна дәраниниә Һасьләта Һ'әйөанәт — ґөшт, шир, Һрие, Һекада;

нава дәраниниедә р'ьк'ьнкьрьна щур'ед сәрөөканнькьрьна Һ'әйөанәтхөөйкьрьнейө пеш у дәстанинед бльмда;

р'азөкьрьна колхоз у совхоза бь т'өхьме куутуред дөбреева, өө жь дәраниниа хөө стандьнө;

ньмзкьрьна хөөөиҷмәтийа Һасьләта Һ'әйөанәтда;

дь дәраща чекьрьна гом у т'өөлед Һ'әйөанәт у өдандьна плана механизасиакьрьна процесед Һ'әйөанәтхөөйкьрьнеда.

Өөхте р'өзултатед ґөштә Һ'әйөанәтхөөйкьред р'еспубликаейа сала 1963—а сосиалистие бенө т'өмәөрикьрьне, ве бса жи р'әөәмишед пешдабьрьна Һ'әйөанәтхөөйкьрьнейө майин Һ'өсаб Һьлдьн.

Әрмәнистан бона бжартына ћазьр дьбә

Кандидатед блока комуниста у нәпартиавана

* * *

М. А. Гә:л'айан—кандидате депутатийа Совета Р'СС Әрмәнистанейә Т'әwрабльнд, к'атьбе комитета сәрчертийа Апаранейә дәранийә партиае.

Һ'әсән кандидате депутатиейә

Гәлөк сало, wәки Һ'әсәне Әшо колхоза гөнде Һайг'ар'ела (сәрчертийа Әшмазинейә дәранийә) чаwа баг'вагчи дьхәбьте. Бь сайа хәбата хwийо өөнөөнөөнди өw буйо Һ'ьлкьрие Һөвалед кwө.

Ән'ндайина 29 һектар баг'ыд трийа, кө Һ'әсәне бешар дьлә, сал бь сал әедо дьбә. Сала 1962—а сәрчертийа колхозе хәбата Һ'әсәна баш Һөсаб Һьлда у өw чаwа сәрчере хөлөөрөө к'ьшьқь. Өөе өөхе щабдарийа Һ'әсән бәрбь шөхөл дәа да бльцьқьрие, хирта wийо хәбате да өедөөкьрие у өw бь өөрөк'өтөөи т'өөзва хәбти. Хөлөөрөө wийа сала дәрбазбуйи өө һөр һектарөө 120 сентнер три стөнд.

Колхозаанед Һайг'ар'е қамчөөи мөзьи дано хәбата Һ'әсән у өw чаwа кандидате депутатийа Совета өөһ'ийа Әшмазинде пешда дан.

Р'өөка бжартына өwаные минани мөрьвөки дөнге кwө бөдөө баг'бешөрьқьре мө'рифөт.

Маме Сиабанд

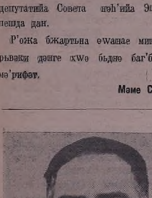

П'ашае Ә'мө—кандидате депутатийа Совета өөһ'ийа Т'алине, сәдре Совета гөнде Һ'өкө.

Шәмдана ферме

Кал у бәве Лиана Һайрапетйане щаһьтийа хwө нава әалуятледа дәрбазкрьие. Әwана сәр әәйа хwийо қьр' чөрьриие, худан р'етьие, ле чаwа дьбежьи тьшто бәр щәфе wан нәк'ийә. Октяббра азадар чаwа бь милиона малар'а, бса жи мала гөндие Зовуниер'а—мала бәве Лиаиер'а әәйи у бахтөөwари ани. Wана фийде советие бь дьл өөлуькрьи у салед колективизасиае бь шабуиәкө мәһьи к'ьтьһө нава мала өөлаһбуна колектив.

Лиаиае ч'ө'ве хwө вәкьр—вәнөкьр хәбата колектив дит, дит wөки мөрьвед шөхөлк'әр чаwа хwө п'ешк'еши хәбата Һ'әлал кьрьиө. чаwа к'әда хwө дькьиө нава шөхөле пешдачийина wалате советие. Лиаиае өw йәк дит у жь хәбата э'франдар Һ'ьлкьр. Wахта өөе мәк'г'әда гөнд хәлазьр жь сәрчертийа колхозе Һивикьр, wөки ферма ч'елөкда бьхөбьтө. Ле қизка 14—сали нашандьиө ферме, чьмки өөө Һала бьч'ук бу. Гәлөкар'а т'әвайи Лиана хәбатн'ьз ль дөитед колхозеда дьхәбьти, өө хәбат дькьр, чь кө қамата ме дьгәиите. Ле фермә жь бира Лиаиае өөльчу. У аwа р'ожке жи (сала 1958—а) хwөстьиа Лиаиае Һата сери. Колхозвана т'барийа хwө хәбатийа щаһьа аиин у фермеда шөхөле щабдар, ле гәлөки Һ'өрмөтли т'әслими ме кьрьи. Лиана бөр т'ө чатьийа нәсөкьни, щер'әандьна ч'елөкдошед пеш Һин бу у нава wә'дөки кьида бу Һоста шө-хөле хwө. Шөрдийина ч'елөкед Лиана Һайрапетйане сал бь сал әедо бу. Ле сала 1962—а дастаииед Лиаиае дәа бөрбьи'ә'вбуп. Өwе жь Һөр ч'елөкөе 2.482 килограм шир стөнд.

Өрәред Пленума Коммарк'әзийа ПКТС Нойабре өәмата т'әза дана Лиаиае у Һөвалед wе, р'е у дьрбед фрө пешийа wан вәкьрьи, кө әw бьгөөжжиө Һеланед дәа бльнд. Wахта әw мащалед ферма хwө Һ'өсәд кьр, Һатө сәр өө фькре, wөки дь қәйлед колхоза wанда өw дькарө ширдийина ч'елөка дәа әедө-кә. Бона өө йәке жи wахта колхоза wанда газийа кубаниийө wәг'әнһ'ьзие дәат э'нө'ниқьрие, ч'елөкдоша дөст-а'мөл борщ Һьлда, wөки исал жь 10 ч'елөке хwө 10 гөлке сағ'дөм бьстинө у ширдийина Һәр ч'елөкөке бьгөөжө 2.600 кг.

Гөнде Зовуниеда хәбатнан т'әмам жи йә хәбата Лиаиае р'азийө, қәдре wе дьгрьи. Өwана хәбатанед гөнде Р'ьсийайане, К'учкер'ә т'әвайи щвата хwийо борибжартьнада кандидатийа Лиана Һайрапетйане пешда дана. wөки өw округа К'учкийө №71—да чаwа депутата Совета Р'СС Әрмәнистанейә Т'әwрабльнд ле бжартьие. Р'ожа ләд'е бжарванед ме округе минани мөрьвөки ме дәите хwө бьдө өөмдана ферме.

Н. Р'ушө

Р'аста, Фариза Мсто щаһьлә, исал т'өз 23—е сале э'ире ие т'әмам дөбр, ле бь хәбата хwөва өө иди өө'ниқда жи э'дана. Өө сала 1958—да Һ'өтани өөһ колхоза сәрчертийа Һөктемберйанейә дәранийеә П'шатаванеда чаwа ч'елөкдоша дьхәбьте. Пар Фаризае жь Һәр ч'елөкө-ке дәиса 2.070 килограме бь плане к'ешьқьри 2.206 кг шир стөнд. Исал ч'елөкда иш өөпөр чаwа дө мөйед дәрбазбуйида жь 9 ч'елөкед хwөда зайи дәиса 2.012 кг, 3.387 кг шир стөндийө. Хәбатчиед өөһ хәбата Фаризае бльнд қимат кьрьи у өө чаwа депутата Совета өөһ'ийа Һөктемберйане пешда дана у өө 17—е марте минани мөрьвөки дөнге хwө бөдөө хәбатчийа өөмө.

КАНДИДАТЕ ДЕПУТАТИЕ Р'АСТИ БЖАРВАНА ЋАТ.

Ленинакан (АӘТ).—Wәк'ийө хәбатчиед өкругө бжартьнед Совета Р'СС Әрмәнистанейә Т'әwрабльнд Һөктемберйанейә бжартьние мала әултуриала р'астн кандидате депутатие—и'ате завода дәагед т'өр'ьшандьие Илйич Г'убени Һөвсеп'йан Һатьи. Һөвалед wийо хәбате өки Һатьбуйе вьра.

Содре комисиа бжартьие инженере завода дәагед т'өр'ьшандьие Мурад Мурадйан щват өөкьр у денг да нөфса амьи, дөwсөтьрие директоре өө дөстөхеане Сурен Һөвванниснан. Өwи дөрөөда өө'р у шөхөлньқьиа кандидате депутатиеда шировөкьр.

Илйич Һөвсеп'йан бөри ғьшка моделед проката деталед дөөре т'өр'ьшандьие ћазьр кьр. Өw сала 1958—а бу. Wахта сеха Һөландьеда өмунед wан детала Һатө стөндие, заводеда өө'йд бу. Чөндөки шунда Илйич Һөвсеп'йан дьшиньа Ленинграле—завода дәагечөкьрьиө сәр наве Ленин. Өw пешд мөһа т'өөи Һөвалед хwөйө урьс хәбьти, жь wана гөлөк тьшт Һөөн бу у сөрфейда өөгөр'йна мале.

Өwи гөлөк моделед деталед баш назьрьқьрйе, к'аша wан кет кьрйе.

Нөфса амьи дьжежө, wөки кандидате депутатие хәбатчики мөхтуқөрөйейи активө у комунистөки принсипиале.

Бжарван: п'але комбината тек'стиле Сергис Гйуздибеййан, шьқьчи Вилен Бишарйан, кованийа мате Нубар Симонйан у гөлөкед майин хәбордан. Бжарвана бса жи гөлөк т'өөи дөөр кандидате кwө. Wана гаин Һ'өөу бжарване округе кьрьи, кө 17—е марте минани мөрьвөки дөнге хwө бөдөө п'але щергөөн, пешване дәранийе Илйич Һөвсеп'йан.

Ар'рие кандидате депутатие р'аиийна хwө да ћазьра у өөз да, кө wе г'ө́мана wан бинө сери.

П'ашае Ә'мө—кандидате депутатийа Совета өөһ'ийа Т'алине, сәдре Совета гөнде Һ'өкө.

БӘРБЬ БЖАРТЬНА

Wахте өса мө у к'атьбе т'өшкилөта колхоза мөрк'өөа өөһ'ийа Аштаракейө чартиае А. Чапг'аванйан, өwи гот:

—Э'йанө, wөки 17—е марте сала 1963—а р'өка бжартьнед Совета Р'СС Әрмәнистанейә Т'әwрабльнд у Советед щийө. Бона бь т'өшкилдара дәрбазьрьиа өwе кампания сайасөтийө мөһьи, чаwа Һәр дөа, бса жи щөм мө хәбатөка Һеләө те кьрьие. Т'ешкилөта партиае щарөке мийин жи ль т'өшкила агитатора яьне-р'ийө у Һөр т'ар'өөда агитаторки заво Һатийө к'ьшкьрьие. Агитатор ферма, бригада у щидрөөдед хәбатөйө мийинда, бса Жи т'ар'ада Һ'өөте щарөке бона бьжартьна агитасиае дәрбаз дьльи. Агитатор Г. Григорйан, В. Зийан, Ж. Мануйлан у өд мийин дәрбаза кандидатед депутатиеда өсед Һ'өwаск'ар дәрбазьрьие.

С. Һөвваннисйан

АНТОН СЕМЙОНОВИЧ МАКАРЕНКО

(БОНА 75—САЛЙА БУЙИНА ШН)

★ ★

Педагог у ивиск'эре советиейи э'йан Макаренко т'эмамийа э'мре хwа н'ешк'ешии шбхöле т'эрбийаткырына сыслэта советийе щаньа кыр. Нава т'эрийа литература щмэ'та урысайа советиеда р'эх ивеад галэк—галэк талантед щмэ'тейо майин наве Антон Макаренко жи ие h'эрфед зер'ин h'атйа инисаре у т'öї щара эw нае биркырие. М. Горки цмэтокн галаки бльид дайо д'ефрадцыед Макаренкöйа педагогие у бэдэwотие. Айа эw чь дьинсэ:

„Iуи шöхöлки н'ыр'цмэт дьыи. эwе бэре баи бöдэ; Iуи мэрьвали эрйэдина, хуг жь wаи мэрьвал. к'ижаи Р'уснаер'д галэки лаьымй".

Антон Семйонович Макаренко сала 1888—а 13-е марте бажаре Белополинеда (qээа Харкове) жь ййа хwэ буйэ. Баве Макаренко—Семйон Григориевич п'ае h'эдядхана р'йа h'эсьи бу. Wэхте Антон Семйонович 12 сали бу, малева тенэ тöhастие qээа Полтаае. Вещре эw хwэндьихана бажаре Кременчугед. дьхуна. паше курсед педагогие дэрбэд дьбэ.

Сала 1905—а Макаренко наве дарсларе щмэ'тие дьстина у хwэндьихана р'йа h'эсьида чаwа дэрсдар дьхöбэ. Паше эw се сала хwэндьихана стансиа Долинскайайейе р'йа h'эсьида (qээа Херсоне) дьхöбэ. ле сала 1914—а института Полтаае'йе дэрсдариед те qöбулькырие у wейа бь медала зер'ие к'öта дькэ.

Антон Семйонович бь h'öбэжа мэзьи р'волйуция Октябрйейа Социалистийе Мазьи qöбулькыр-у бь т'эмамийа хwэ н'ешк'ешии шöхöле пешдабрына культура советие кыр.

Сала 1920—и н'ара qээа Полтаае'йа хwэндьиа щмэ'тие т'эслиин А. С. Макаренко дьхö. wэки бона зар'ед бьк'ука бет'эрбийат колоне чекэ, к'ижаи жи паше дьбэ h'ине „колона зар'айа сэр наве М. Горки" у нава т'эрийа педагогиа советиеда р'уки т'эзэ вадькэ.

Дь шöхöлаиййа Макаренкöйа педагогие—литературиеда М. Горки к'эмэкэка галэки мэзьи дайо wи.

Салед 1927—1935—а Макаренко комуна зар'айа сэр наве Дзержинскида дьхöбэ. дэрhэqэ к'ижаие у щер'бандьиа qöбулькыр. Нава т'эрийа литература щмэ'та урысайа советиеда р'эх литературие у h'аэьр дьхöрьи, wэки бьшиньыи Москвае.

Йь мэйа сала 1963—а э'wлыд дестие кыри завод 14 щур'е р'онкайдред т'эзэ бöрьда, приборед р'онкайайийейе т'эзэ (лэмпед сэр истола, лэмпед дигwэра, шюмаед дардакьыйие) бь щур'ед кwеда гöлюки бадэwыи.

Айа сеха беревькыйие.

Wэхте щмэдана щур'е АОД 2х40, йа р'онкайа р'öйе, дардакьыйие, к'ижаи h'ьмöрри ед бэре р'онкайе wэхöйе бэда дьхö у бэда ч'öэ'ие мэрийа щана wе к'öта. А, бана ве йэжейо, wэки галэк мэ'таие ве шюмаднеие.

—Iуи мöжэеда чонд шюмаднеи ви щур'öйи бэрдьцьи? Мэ жь инженер заводе пьрьи.

—Мöйа йаньарда дэwеа 500 h'öйи мэ 1.600 шюмаднеи бöрдайо. Т'öне бригада Левон Моисейан 500 шюмаднеи öса h'аэьрьдöйе. Левон Моисейан,—инженер дьбöйо,—ава 14 салэ, wэки вещре дьхöйо у бригада wи ки h'eЖайи наве бригада хöбата комунистие буйо.

Бригада Алберт Алек'саийан жи наве не сехе бльид хwэй дьхö. Озвед ве бригаде—Albert Martirosian, Сократ Хачатрйан у ед майин плашед wэйо мöйе h'эр'ъм бь 108—110 салэра дьрдьиньы.

(БОНА 75—САЛЙА БУЙИНА ШН)

★ ★

...Щер'бандьиа wэйо педагогийейо гöлэки бан.—Горки wэхте ве к'ъебе дьхуна. Макаренко'а дьинсэ,—к'омала wейа h'эмдьийае h'эйа". •

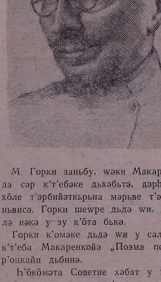

М. Горки заньбу, wэки Макаренко зуда сэр к'ъебе дьхöбэ, дэрhэqэ шöхöле т'эрбийаткырына мэрьье т'ээзда дььинсэ. Горки шеwре дьдэ wи. wэки эгле h'аwэ у зу к'öта бькэ.

Горки к'эмэке дьдэ wи у сала 1935-а к'ъебе Макаренкöйо „Поэма педагогие" р'онкайи дьбинэ.

Н'öкöмэта Советие хöбат у шöхöлаийа педагог у ивиск'эре мэзьи бльид qимэт кр: сала 1938—а Макаренко бь ордена „Бэйрада Хöбатейа Сорие" р'эwа кр.

Сала 1939—а 1—е апреле Макаренко wафат бу.

Шöхöле т'эрбийаткырына мэрьье т'эзэ, чаwа педагогие мэзьи h'эр'ъм готйэ, бь дэсти мэрььаки нае кырие, эw шöхöле колективе, шöхöле т'эмамийа мэхлуqэнэйе.

Т'эмамийа идеа к'ъебед wийо „Поэма педагогие", „Бэйрадед сэр мьнара", „К'ъеб бона де у баеа" у ед майин, hама эw. У бадийаwа нина, wэки бэwарьйи т'эмамийа мерхасед „Поэма" wи эw мэрььиэ р'ельи, ед кö wэхте хöбата wийо педагогиеда р'эсти wи h'атьиэ у дайа к'ьвше, wэки чаwа мэрььед бь хöйсте бащqэ—бащqэ колективеда т'эрбийат дьбöй у сэр р'йа р'эст дьдэжьиьи.

Мэзьийа Макаренко эw бу, wэки наеа хöйсте мерььда р'эх тьштед галэк нэп'ак, öса жи галэк тьштед qанщ дьдит. Айэ эw чь дьинсэ дэрhэqэ Марусйа Левченкоеда: „... Wэхта анина щэм мэ мина дина бу, мина h'истерийа дькьрэ qужин, сэр h'эр тьшти шькöр бу у гьринок бу, эwе дькьрьбу наеа дэqреда h'эр тьшт h'урхэш бькра..." Педагоге мэзьи паше дььинсэ: „... Пе р'эх ваи гьшка бира Маруйайе галэки туж бу у эw аqьл бу".

Антон Семйонович h'эр'ъм жи сэр ие фькре буйэ, wэки колективе мале жи р'олакэ мэзьи дьлиэ. Wэлате сосиализма шöхöле т'эрбийаткырына мале бöрщэки галэки мэзьиэ у чаwа педагоге мэзьи дьбежэ, педагогийа мале гэроке бöбе т'öшкилкырие, wэки h'эр хайсетаи мале h'эсаб бе ьыьдине у эw дьлэ к'ьвше, wэки дь шöхöле т'эрбийаткырына зар'эда тьштед стандарте университ у шаблон дэст надьы.

Макаренко h'эр'ъм мqабьи т'эрбийаткырына догматик буйэ. Эw дььинсэ:

„Бь щур'е жийина хwэва, h'эр малэк жь h'эвдö щqда дьбö, h'эр h'урсэко педагогие h'эр малэк гэроке хwэхwэ эрар бьки у т'öшара пай педагоге пачэ".

Макаренко сэр ие принсине бу, wэки мала советие гэроке колектив бэ.

Дь шöхöле т'эрбийаткырына зар'ада Макаренко бэре э'wлэн ци дьлэ де у бана у педагога у h'эр'ъм эw h'эрса принципа кырйэ, wэки т'эвгредана wана (мал. мэк'т'эй у идаред зар'айе майе) гэроке галэки мэ'кам бэ.

Идеа у фьаред педагогие советие анэгори хwэстьиед мэйа ирийийьи жи. Т'эмамийа щмэ'та советие наве эwлэде щмэ'та урысайа мэзьи бь h'öй у h'ьвькрьиэ мэзьи бир тиньэ.

Э. ХОДО

Т'ӨНЕ ПРОДУНСИА ЩУР'Е БАШ

Щцэрарда ййуроа заводейе конструкторийе щер'бандьиеда wе р'öжке п'алэ у инженер ййа ээ'ö дьлуи у дьйаньи, дьатуе к'ьвше, wэки тьштэки т'эзэ аь wьр h'атьйе йырие.

Р'ьвше жи, р'эсионализаторед заводе чонд щур'ед дерьинейе т'эзэ щер'бандьбун у h'аэьр дьсрьи, wэки бьшиньыи Москвае.

Йь мэйа сала 1963—а э'wлыд дестие кыри завод 14 щур'е р'онкайдред т'эзэ бöрьда, приборед р'онкайайийейе т'эзэ (лэмпед сэр истола, лэмпед дигwэра, шюмаед дардакьыйие) бь щур'ед кwеда гöлюки бадэwыи.

Айа сеха беревькыйие.

Wэхте щмэдана щур'е АОД 2х40, йа р'онкайа р'öйе, дардакьыйие, к'ижаи h'ьмöрри ед бэре р'онкайе wэхöйе бэда дьхö у бэда ч'öэ'ие мэрийа щана wе к'öта. А, бана ве йэжейо, wэки галэк мэ'таие ве шюмаднеие.

—Iуи мöжэеда чонд шюмаднеи ви щур'öйи бэрдьцьи? Мэ жь инженер заводе пьрьи.

—Мöйа йаньарда дэwеа 500 h'öйи мэ 1.600 шюмаднеи бöрдайо. Т'öне бригада Левон Моисейан 500 шюмаднеи öса h'аэьрьдöйе. Левон Моисейан,—инженер дьбöйо,—ава 14 салэ, wэки вещре дьхöйо у бригада wи ки h'eЖайи наве бригада хöбата комунистие буйо.

Бригада Albert Алек'саийан жи наве не сехе бльид хwэй дьхö. Озвед ве бригаде—Albert Martirosian, Сократ Хачатрйан у ед майин плашед wэйо мöйе h'эр'ъм бь 108—110 салэра дьрдьиньы

К'т'еб дэрҩэча этнографиа щмаэ'тед Пышкавказеда

Москвадэ пашпрта института этнографиейа сэр наве Н. М. Миклухо—Маклай ия Академиа Т'Р'СС ӀэмӀ щыдэ ӀӀэда, кӀэ дэрҩэда этнографиа щмаэ'тед Пышкавказедаиэ, ношырхьрӀэ. ӀнӀа институтэ этнографиейа сэр наве Миклухо—Маклай ия серия «Щмаэ'тед дыйӀае» очеркед этнографиа щмаэ'тед дыйӀае дыдэ ношырхьрӀае.

Ве щыдэда ӀнӀмэ дэрҩэда этнографиа щмаэ'тед Пышкавказеда те хэбэрӀае. ӀнӀа щыдэ балайи сэр 3 п'Ӏэрэ дыйо.

Пешвисаэ к'т'еб кӀэрт дэрҩэда т'эрӀэда щмаэ'тед Пышкавказеда, Д'абут'ушынтаӀыа ЗаиӀа те хэбэрӀае. КӀэдалед пешвисаэр Н'ижан сэр Ӏан дестаиин у пешдачуйӀна дыхэкъыи, к'ижан щмаэ'тед Пышкавказе ЗоӀте файе соете тӀыштыае. У сэр Ӏ'мие ве йӀже жи те ишпандайӀае, ЗоӀи нана Д'абут'ушынтаӀыа щмаэ'тед Пышкавказеда ГӀбаӀеиыщ чӀыӀае мэзы бгуэ, пешдачуйинокъ чӀыӀае мэзы Ӏойо.

Пешвисаэ к'т'еда хЭонӀдэ ӀнӀ территориа, щи т'эӀэма бгиаӀед р'еспубликаэ'а дыйо нас, те к'ышкьрыае, ЗоӀи чӀыӀас щмаэ'т р'еспубликаед Пышкавказеда дыжин, аЗ лъ к'ижан ношӀи у щийанэ. ЗоЗте дэрҩэда ӀмӀнда те хэбэрӀае, те к'ышкьрыае, ЗоЗи щмаэ Ӏойэщмаэ'токе лъ к'ижан к'Ӏэнэ эмаиӀэр, чӀыӀас дыдаеоте чи ЗоЗ. Нана п'Ӏэрэ «ӀнӀрка т'эрӀрӀрӀэда» кӀэрт дэрҩэда т'эрӀэда щмаэ'тед р'еспубликаед брагӀэда те хэбэрӀае (лъ р'ожа пешдачыйӀа ЗаиӀа ЗаиӀа ӀэтанӀ р'ожа иройин). К'ьт'еб'еда ӀнӀмэ сэр ЗаиӀ пырса дыхэкъыи у ЗоЗ ЗыгъыӀи дыЗиысьа: дэрҩэда малЗэбуна ГӀбаӀтмэда, ч'ЗаӀед ЗеӀда, сэпаӀе у ч'ЗаӀед ЗеӀда, сэлэ'ӀкӀ'ирие у дзеГ'мэпае'да, мал у ажайда, к'ЗаӀца у ЗоЗкьрыае-да, хаРЗеда, мале у р'аЗыр—р'ушынтаӀыа ЗаиӀда (э'рӀ—э'дэт, дэ'ЗиаТ, ЗыЗ, Ӏ'ЗбаиӀэ), дохтрийа щмаэ'т у саг'ЗоЗмихЗокьрыеда, р'ожайе, бӀм у куЗтуЗраеда. Ӏаи п'ӀэрэЗа дэрҩэда ӀэрӀ ЗырсеЗеда бгуэ ЗыгъыӀи ЗатӀэ ЗиисаЗр у бгуэ ЗоЗ'ожаеЗда ишлеЗ дыЗаЗ, кӀэ к'ЗеЗеда ӀаиЗ, хЭонӀдэ ЗыЗ э'мр, т'эрӀрӀ, р'ЗаЗуШ—р'ушынтаӀыа у культурэ щмаэ'тед р'еспубликаед бгиаР'а дыЗо нас. МэхсуЗ ЗеЗ ЗйЗе ЗатӀэ к'ЗышкьрыеЗ, ЗоЗи дэ'рЗаиа советиеда нана э'мр щмаэ'тед Кавказеда ГӀбаЗстаиед чӀыЗас мэзы бгуэ, сайа к'ижана ГӀлЗэк пашмайиеЗ э'дэтед хЭонӀ храб у ЗаиЗэр жь орт'е ЗатӀэ ЗыЗдаиае.

П'ӀаРа «ЩмаЗ'тед р'еспубликаэ АдрбещанӀэ СоветиӀэ Социалистие»'а ЗоЗкъ к'ӀэбӀэ дэЗхэмэЗр, лъ к'Ӏэ бгуэ ЗыгъыӀи дэрҩэда э'мр у р'аЗуЗр—р'ушынтаӀыа щмаэ'тед адрбещанӀэ те хэбэрӀае. ХЭдаЗед п'Ӏэрэ ЗеЗа ЗкрЗаЗ, ЗоЗи хЭонӀдэ ӀнӀмэ дэрҩеЗ э'мр р'еспубликаэ'а бгуэ ЗоЗ'ожаеЗда ЗоЗте ЗыЗ. ЗыЗ ЗыЗ ЗаиЗ, ЗоЗи щмаэ'тед адрбещанӀэ те хэбэрӀае. ХЭдаЗед п'Ӏэрэ ЗеЗа ЗкрЗаЗ, ЗоЗи ЗыЗ ЗаиЗ, ЗоЗи щмаэ'тед р'еспубликаэ'а ЗоЗ'ожаеЗда ЗоЗте ЗыЗ.